

20. výročie vojska protivzdušnej obrany

Rozkazom ministra národnej obrany číslo 09 zo 4. júla 1960 bolo rozhodnuté zriaďiť k 1. októbru 1960 u pozemného vojska ČSLA vojsko protivzdušnej obrany. Rozhodnutie o jeho zriadení nebolo len jednorázovým aktom, ale treba ho vidieť ako vyústenie objektívneho procesu, ktorý tomuto rozhodnutiu predchádzal.

Všeobecne môžeme konštatovať, že vznik protivzdušnej obrany pozemného vojska, zvlášť v priebehu 2. svetovej vojny a po nej, bol vyvolaný rýchlym rozvojom prostriedkov vzdušného napadnutia nepriateľa a rastom počtu objektov, ktoré treba brániť na podstatne väčších priestoroch než tomu bolo v minulosti. Potenciálne možnosti vzdušného nepriateľa mohla zmariť len dobre organizovaná a všestranne zabezpečená protivzdušná obrana, disponujúca zodpovedajúcimi silami a prostriedkami.

V priebehu Veľkej vlasteneckej vojny a v 2. svetovej vojne vôbec, ako nový, výrazný charakteristický prvok vedenia ozbrojeného zápasu, bolo hromadné používanie letectva. Jeho masové použitie môžeme dokumentovať konkrétnymi počtami. (Pred vierolomným prepadnutím Sovietskeho zväzu len fašistické Nemecko disponovalo viac ako desiatimi tisícami bojových lietadiel. Okolo päťtisíc z nich bolo dislokovaných na letiskách blízko hraníc so Sovietskym zväzom. Letectvo fašistického wehrmachtu uskutočnilo na sovietsko-nemeckom fronte okolo milióna štyristopäťdesiatitisíc lietadlových vzletov, z ktorých 90 % bolo uskutočnených na vojská a objekty tyla bojujúcich frontov.) Význam a zásadnú úlohu boja s nepriateľským letectvom vtedy výstižne charakterizoval najvyšší hlavný veliteľ: „Prax vojny potvrdila, že aj tie najchrabrejšie vojská sa stávajú bezmocnými, ak nie sú bránené pred údermi zo vzduchu.“ Paľbou protilietadlového delostrelectva pozemných vojsk Sovietskej armády bolo v priebehu vojny zostrelených 21 105 nepriateľských lietadiel. Len v dôsledku

týchto strát bol nepriateľ donútený štyri razy plne obnoviť svoj letecký park, ktorý na začiatku vojny zasadiť proti Sovietskemu zväzu. Táto skutočnosť názorne a presvedčivo dokazuje, že protivzdušná obrana v priebehu vojny z bojového zabezpečenia prerástla v jeden zo základných druhov bojovej činnosti a vedenia ozbrojeného zápasu s nepriateľom, s hlavnou časťou jeho údernej sily — letectvom. Protivzdušná obrana sa výrazne prejavila ako sila schopná spôsobiť nepriateľovi rozhodné straty, značne oslabiť jeho letecké sily a podstatným podielom prispieť vlastnému letectvu k vybojovaniu nadvlády vo vzduchu. Protivzdušná obrana sa v priebehu vojny stala postupne nielen taktickým, ale jedným z prvoradých operačných a strategických opatrení.

Od počiatku päťdesiatych rokov dochádza v našej armáde k veľkému rozvoju prostriedkov protivzdušnej obrany. Ako záloha hlavného veliteľstva boli v rokoch 1951 a 1952 postavené dve protilietadlové divízie, vo vojenských okruhoch boli organické pluky, neskôr reorganizované na protilietadlové brigády. V armádnych zboroch tvorili ich organické prostriedky protivzdušnej obrany zborové protilietadlové oddiely. V organickej štruktúre vševojskových divízií bol protilietadlový pluk alebo oddiel. Vo vševojskových plukoch ako organické prostriedky protivzdušnej obrany boli protilietadlové delostrelecké jednotky. Na obranu letísk boli postavené štyri protilietadlové oddiely.

Sústavnou starostlivosťou straníckeho a štátneho vedenia a velenia našej armády sa v organizačnom rámci delostre-

lectva postupne modernizovalo protiletadlové delostrelectvo, zavádzali sa nové typy rádiolokátorov, poloautomatizované protiletadlové komplety, zamierovače vybavené počítačovou technikou a strelecké rádiolokátory.

Kvalitatívne zmeny vo výzbroji sa museli samozrejme premietnuť aj do prípravy kádrov, systému výchovy a výcviku a všestranného zabezpečenia. V súlade s Košickým vládnym programom proces prezbrojovania novou technikou a modernizácia prostriedkov protivzdušnej obrany prebiehali na bázi sovietskej vojenskej techniky, pri rozsiahlej pomoci sovietskych špecialistov a nezištnej spolupráci so Sovietskou armádou. Prezbrojovací proces bol obmedzený len na dodávky sovietskej techniky, ale bol rozšírený aj na licenčnú výrobu protiletadlových kanónov a streleckých rádiolokátorov.

Rozsiahla modernizácia protivzdušnej obrany si vyžiadala riešiť aj otázky plného a efektívneho využitia síl a prostriedkov protivzdušnej obrany. Prvým krokom pre skvalitnenie procesu riadenia protivzdušnej obrany pozemných vojsk bolo zriadenie funkcie náčelníka protivzdušnej obrany u zväzov a zväzkov. Ich hlavnou úlohou bolo predovšetkým zladovať použitie prieskumných a palebných prostriedkov protivzdušnej obrany s pasívnymi opatreniami PVO pozemných vojsk. Stanovená pôsobnosť týchto orgánov i praktické skúsenosti však ukázali, že pre efektívne využitie síl a prostriedkov protivzdušnej obrany pri obrane pozemných vojsk treba odstrániť roztrieštenosť velenia a vytvoriť zodpovedajúce organizačné a kadrové predpoklady. V druhej polovici päťdesiatych rokov zosilnela snaha po organizačnom zlúčení prostriedkov protivzdušnej obrany a v roku 1960 dochádza k vytvoreniu **vojaska protivzdušnej obrany pozemného vojska ako samostatného druhu vojska**.

Protiletadlové delostrelecké zväzky, útvary a jednotky boli vyčlenené z delostrelectva a spolu s rádiotechnickými útvarmi a jednotkami vytvorili samostatný druh vojska, predurčený na protivzdušnú obranu vojsk a dôležitých tylových objektov. Vojsko protivzdušnej obrany samostatne a v súčinnosti so stíhacím letectvom bolo určené na ničenie nepriateľského letectva, vrtuľníkov, vedenie rádiolokačného prieskumu, upovedomovanie vojsk o vzdušnom nepriateľovi a vedenie boja so vzdušnými výsadbami. V súvislosti s týmto kvalitatívnym skokom vznikol celý rad nových úloh pre všetkých príslušníkov vojska protivzdušnej obrany, osobitne pre veliteľov a štáby. Bolo treba

rozpracovať a stanoviť úlohu a miesto protivzdušnej obrany v rámci boja a operácie, rozpracovať zásady bojového a operačného použitia síl a prostriedkov protivzdušnej obrany, vymedziť otázky súčinnosti s ostatnými prostriedkami protivzdušnej obrany, spracovať programy bojovej a politickej prípravy, zabezpečiť systematickú prípravu kádrov, skrátka splniť všetky zásadné opatrenia vyplývajúce z pôsobnosti vojska.

V priebehu šesťdesiatych rokov príslušníci vojska protivzdušnej obrany vykonali kus poctivej a záslužnej práce. Neoceniteľnou pomocou pri tvorbe vlastného teoretického fondu, pri rozpracovávaní základných otázok systematickej prípravy našich jednotiek, útvarov a zväzkov na bojovú činnosť nám boli predovšetkým skúsenosti Sovietskej armády a jej vojsk protivzdušnej obrany.

Velitelia, náčelníci a politickí pracovníci venovali veľké úsilie výchove príslušníkov vojska, upevňovaniu morálneho a politického stavu, disciplíny, organizovanosti, pestovaniu hrdosti na príslušnosť k svojej zbraňi, útvaru a vojsku. Boli k tomu využívané aj slávne bojové tradície našich protiletadlovcov, zvlášť získané v bojoch v rámci 1. československého armádneho zboru v Sovietskom zväze počas Veľkej vlasteneckej vojny. Význam a vážnosť týchto tradícií je predovšetkým v tom, že tieto jednotky a útvary neboli budované len ako symbolické, ale že sa plne angažovali vo vojnovom stretnutí s fašistickým nepriateľom na najdôležitejšom fronte 2. svetovej vojny. S výnimkou organizačných a operačných prestávok boli v nepretržitej bojovej činnosti so vzdušným a pozemným nepriateľom, pričom neboli použité v zápolí, ale v skutočnom frontovom boji a to často v najprednejších líniah. Ich organizácia, výcvik, výzbroj a bojové použitie zodpovedalo plne princípom platným v sovietskych ozbrojených silách. Tradície protiletadlovcov 1. československého armádneho zboru v Sovietskom zväze, získané v tvrdých bojoch s fašistickým nepriateľom, spečatené často obeťou najvyššou — položením života za slobodu a nezávislosť našej vlasti, sú trvalým odkazom aj pre súčasnosť.

Významnou súčasťou bojových tradícií protiletadlovcov z obdobia 2. svetovej vojny je ich účasť v Slovenskom národnom povstaní. Zmiešaná skupina protiletadlového delostrelectva v rámci povstaleckých síl a protiletadlové jednotky 2. československej paradedzantnej brigády v Sovietskom zväze preukázali v bojoch s fašistickým letectvom vysokú mo-

rálku, bojovú pripravenosť, statočnosť a čestne splnili svoje bojové úlohy. Slovenské národné povstanie tak napísalo ďalšiu významnú stránku bojových tradícií protiletadlovcov, ktorá čerpať zo skutočnej bojovej činnosti a na druhej strane z nesmiernej morálnej sily a túžby po získaní slobody a nezávislosti pre svoj národ, pre svoju vlasť. Hrdo sa hlásime k tradíciám československých protiletadlovcov z protiletadlovej batérie Klementa Gottwalda, ktorí bojovali proti nastupujúcemu fašizmu v rámci medzinárodných brigád v Španielsku. Aj z týchto tradícií môžeme v súčasnosti čerpať skúsenosti a poznatky, zvlášť pri výchove k socialistickému vlastenectvu a proletárskemu internacionalizmu. Pokrokové bojové tradície nášho vojska sú úzko späté s oslobodzovacím zápasom nášho ľudu za sociálne a národné oslobodenie, s bojom strany a robotníckej triedy za nastolenie spravodlivého spoločenského poriadku, za pokrokový socialistický rozvoj našej spoločnosti.

Bojové tradície nechápeme len ako významné skutočnosti z minulosti, ale ako živú súčasnosť svojej doby a čerpáme z nich aj v dnešných podmienkach poznatky a skúsenosti pre svoju prácu. Svedomité a poctivé každodenná práca pri výcviku a výchove, pri príprave našich jednotiek, útvarov a zväzkov na bojovú činnosť je logickým pokračovaním v budovaní našich novodobých tradícií, je dôstojným využitím bojových tradícií v súčasných podmienkach. Rad našich útvarov dostal vysoké ocenenie za dosahovanie trvale dobrých a výborných výsledkov v bojovej a politickej príprave. (Môžem menovať útvary, ktoré nesú čestný názov Proskurovský, vyznamenaný Radom červenej hviezdy, Fatranský, vyznamenaný medailou 20. výročia Slovenského národného povstania a medailou 20. výročia oslobodenia Československej republiky. Putovné zástavy Ústredného výboru Socialistického zväzu mládeže boli prepožičané v roku 1978 a 1980 protiletadlovému zväzku Západného vojenského okruhu a v roku 1979 rádiotechnickému útvaru. Rad zodpovedných funkcionárov vojska protivzdušnej obrany sú nositeľmi radov a štátnych vyznamenaní.)

Toto významné ocenenie našej práce svedčí o tom, že príslušníci veliteľského zboru, veliteľ, politickí pracovníci, náčelníci a štáby vojska protivzdušnej obrany, spolu s vojakmi základnej služby pristupujú zodpovedne k vytýčeným úlohám, sú hrdí na príslušnosť k vojsku a druhu zbrane, dávajú záruku, že bojové tradície nášho vojska sú v dobrých rukách a bu-

dú aj v ďalšom období budované a rozmnožované ako tradície pokrokové, v duchu zásad budovania obrany našej socialistickej vlasti.

Osobitnú pozornosť si zasluhuje posledných desať rokov rozvoja vojska protivzdušnej obrany. Vedeckotechnická revolúcia, zvlášť prudká dynamika rozvoja elektroniky, zavádzanie automatizovaných systémov riadenia, proces integrácie a miniaturizácie, nevyhnutne zasiahli aj do oblasti vojenstva. Do výzbroje armád sa zavádzajú kvalitatívne nové bojové prostriedky tak vo vojenských vzdušných silách, ako i v pozemných vojskách. Táto skutočnosť vyvoláva potrebu podstatne zvýšiť účinnosť protivzdušnej obrany v súlade s požiadavkou spoľahlivej obrany pozemných vojsk. Systavnú starostlivosť obrane našej socialistickej vlasti venuje naše stranícke a štátne vedenie.

Velenie našej armády venuje mimoriadnu pozornosť rozvoju vojska protivzdušnej obrany pozemného vojska. Už na začiatku sedemdesiatych rokov začal vo vojsku protivzdušnej obrany doslova revolučný prezbujovací proces, ktorý pokračuje aj v súčasnosti.

Do výzbroje vojska protivzdušnej obrany sú zavádzané moderné protiletadlové raketové komplety rôzneho určenia, prostriedky vzdušného rádiolokačného prieškumu a automatizované systémy velenia. Nová protiletadlová raketová technika podstatným spôsobom zvyšuje bojové možnosti zväzkov, útvarov a jednotiek vojska protivzdušnej obrany pri obrane vojsk a objektov pred údermi vzdušného nepriateľa. Posledných desať rokov našej dvadsaťročnej existencie bolo naplnených usilovnou prácou náčelníkov, veliteľov, politických pracovníkov, štábov, všetkých príslušníkov vojska protivzdušnej obrany od Ministerstva národnej obrany až po jednotku pri plnení úloh rozvoja vojska, zvlášť pri príprave a postupnej realizácii prezbujovania. Treba vidieť, že prezbujovací proces nie je len prostá výmena bojovej techniky, ale že zasahuje do všetkých oblastí. Ako základné oblasti, ktoré dozrávajú podstatnú zmenu, môžeme uviesť prípravu kadrov, výchovu, výcvik, investičnú výstavbu, materiálne-technické zabezpečenie a rad ďalších, ktoré až vo svojom komplexe zabezpečujú všestrannú bojovú pripravenosť jednotiek a útvarov.

V súčasnosti základ palebného systému protivzdušnej obrany na všetkých stupňoch tvoria protiletadlové rakety. Takticko-technické parametre našej modernej bojovej techniky spĺňajú všetky požiadavky včasného a efektívneho ničenia súčasných prostriedkov vzdušného

napadnutia nepriateľa. Jednotlivé typy protiletadlových raketových kompletov, zavedené do výzbroje vojska protivzdušnej obrany sú schopné ničiť nepriateľské letectvo na všetkých výškach a rýchlostiach. Ich priechodivosť terénom, schopnosť rýchleho manévru, vysoká odolnosť proti rušeniu zodpovedajú požiadavkám nepretržitej a vysoko odolnej protivzdušnej obrany. Zavedenie protiletadlových raketových kompletov rôzneho určenia do výzbroje vojska protivzdušnej obrany pozemného vojska znamená priamo revolučnú zmenu v kvalite a účinnosti pri ničení prostriedkov vzdušného napadnutia nepriateľa. Mnohonásobne sa zvýšili potenciálne bojové možnosti a najmä palebné možnosti vojska.

Vojnové skúsenosti poskytujú veľa príkladov o tom, že bez organizácie odolného systému protivzdušnej obrany je nemyšliteľné úspešne uskutočnenie útočnej alebo obrannej operácie. Súčasne tieto skúsenosti jednoznačne potvrdzujú, že ktorákoľvek armáda sa môže pokladať za súčasnú, modernú a bojaschopnú len za predpokladu, ak je pripravená úspešne odraziť prvé a ďalšie údery vzdušného nepriateľa. Pritom treba vychádzať zo skutočnosti, že úspešné odrazenie prekvapivého úderu vzdušného nepriateľa nezavisí len od množstva síl a prostriedkov protivzdušnej obrany, ktorými armáda disponuje, ale súčasne od ich všestrannej pripravenosti a vysokého stupňa bojovej pohotovosti. Bez ľudí dokonale odborne pripravených, fyzicky a psychicky zdatných a morálne vyspelých by aj táto vysoko účinná bojová technika nesplnila očakávané predpoklady.

Zavedením modernej protiletadlovej raketovej techniky do výzbroje vojska protivzdušnej obrany podstatne vzrástla náročnosť a úloha prípravy veliteľov a štábov. Veď vojaci z povolania, velitelia, náčelníci a príslušníci štábov sa stali členmi obslúh a bojových smien hlavných druhov bojovej techniky. Musia vedieť bojovú techniku obsluhovať, udržiavať jej vysokú bojaschopnosť, využívať všetky jej možnosti, rýchlo a správne sa rozhodovať pod tlakom času a odvetnej činnosti vzdušného a často aj pozemného nepriateľa.

Podstatne vzrástli aj požiadavky na vojakov základnej služby, ktorí obsluhujú oveľa zložitejšiu techniku, než je tomu u klasických protiletadlových zbraní a kompletov. Sú vyššie požiadavky na ich predbežné školské vzdelanie, vzrástli požiadavky na bojovú prípravu vojakov, na jej premyslenú organizáciu a metodiku, efektívnosť, kádrové, materiálne a technické zabezpečenie.

Boj s technicky vyspelým a dobre vyškoleným vzdušným nepriateľom kladie vysoké nároky na znalosti, zručnosti, návyky, psychickú a fyzickú pripravenosť a odolnosť vojakov. Tieto vlastnosti môžeme získať a trvale udržať len usilovným štúdiom, systematickým a cieľavedomým výcvikom, pravidelnými a intenzívnymi nácvikmi. Tieto zásady sa musia stať železným zákonom pre všetkých príslušníkov vojska, pretože doteraz získané skúsenosti nás o ich pravdivosti a platnosti dostatočne poučili. Výsledky bojových streľieb ukazujú na veľkú zodpovednosť s akou pristupujú k tejto rozhodujúcej úlohe predovšetkým velitelia, náčelníci a inžiniersko-technické orgány.

Za pomerne krátky čas od začiatku prezbričovania nám vyrástli niektorí veľmi dobrí velitelia, zdokonalili sa vo velení, riadení výcviku a bojovej činnosti svojej jednotky a útvaru.

Nemalé úlohy sme v uplynulom období splnili v príprave veliteľského zboru. Súčasná prestavba vojska a zavádzanie novej bojovej techniky jednoznačne vytvára novú kvalitu vojska protivzdušnej obrany. Bolo teda logickou požiadavkou prispôbiť tejto novej kvalite vo výzbroji aj novú kvalitu prípravy veliteľov a štábov. Rastie miera zodpovednosti vojakov z povolania za techniku, stále väčší počet z nich bojovú techniku obsluhuje pri ničení nepriateľa paľbou. To vyvoláva nové, náročnejšie požiadavky na technické vzdelanie vojakov z povolania a to nielen u dôstojníkov technických profesií, ale i dôstojníkov na veliteľských a štábných funkciách. Vzrastá úloha veliteľov. Predovšetkým oni musia systematicky rozpracúvať a uvádzať do praktického života najdokonalejšie taktické spôsoby vedenia boja, zvyšovať presnosť prípravy a vedenia streľby, ničiť vzdušného nepriateľa na maximálnych diaľkach prvým výstrelom, prvou raketou, zlepšovať spôsoby vedenia prieskumu vzdušného nepriateľa. Čím je zložitejšia bojová technika, tým vyžaduje obratnejšie a náročnejšie riadenia. Táto skutočnosť kladie na jedno z prvých miest úlohu zvyšovať vojensko-technické znalosti. Samotné znalosti sú však málo. Treba vedieť ich využiť v praxi, tvorivým spôsobom využiť možnosti, ktoré v sebe súčasná technika a výzbroj protivzdušnej obrany má. To musia mať na zreteli nielen naše školy, ale i velitelia a náčelníci, ktorí plánujú a organizujú prípravu veliteľov a štábov u vojsk.

Pre splnenie náročných požiadaviek v príprave veliteľského zboru vojska protivzdušnej obrany boli organizačne vy-

tvorené a kádrosso zabezpečené odborné katedry vo vysokých vojenských školách a fakulte vojska protivzdušnej obrany pozemného vojska vo Vysokej vojenskej technickej škole Československo-sovietskeho priateľstva. Bolo treba tiež vybudovať rozsiahlu učebne výchovnú základňu pre prípravu veliteľských a technických kádrov. Značná časť veliteľského zboru vojska protivzdušnej obrany prešla preškolením kurzami na novú techniku a jej bojové použitie v Sovietskom zväze a vo Vysokej vojenskej technickej škole Československo-sovietskeho priateľstva.

Z charakteru súčasnej bojovej činnosti so vzdušným nepriateľom vyplýva mimoriadny význam osobnej zodpovednosti a disciplinovanosti každého vojaka za presné splnenie svojich služobných povinností. Súčasná vojna vyžaduje krajné vypätie všetkých morálnych, fyzických a psychických síl vojakov. Úloha jednotlivca, jeho všestranná pripravenosť a vysoká osobná disciplinovanosť nadobúdajú vo vojsku protivzdušnej obrany stále na význame. Je to dané tým, že jednotlivý člen obsluhy, bojovej smeny, môže podstatným spôsobom ovplyvniť výsledok práce celých kolektívov. V časových podmienkach, keď radovo každá sekunda rozhoduje o splnení alebo nespĺnení úlohy, o zničení cieľa alebo jeho prepustení, ide o veľmi výrazný prvok celkovej bojovej pripravenosti.

Vojsko protivzdušnej obrany pozemného vojska je v prevážnej väčšine vyzbrojené zložitými zbraňovými systémami, u ktorých stmelenosť a bojová zladenosť kolektívov vytvára základ úspechu v boji. Pre zabezpečenie úspešného plnenia úloh vojska protivzdušnej obrany je nevyhnutná nepretržitá cieľavedomá straníckopolitická práca, zameraná na výchovu príslušníkov jednotiek a útvarov vojska v duchu naprostej oddanosti Komunistickej strane Československa a našej socialistickej vlasti, pripravenosti za každej situácie dosiahnuť víťazstvo nad silným, technicky vybaveným nepriateľom. Špecifika bojovej činnosti príslušníkov vojska protivzdušnej obrany je taká, že spravidla budú plniť úlohy v zložitej situácii, ktorá vyžaduje veľké morálne a fyzické vypätie. Straníckopolitická práca musí usmerňovať všetkých príslušníkov na splnenie úloh aj za cenu najvyššieho — obetu života. Psychologická príprava organicky spätá s morálnou, politickou a bojovou, musí zabezpečiť u vojakov formovanie takých morálnych kvalít, ako je odvaha, chabrosť, vnútorná pripravenosť na sebaobetovanie, stálosť

psychických reakcií, vynaliezavosť a ďalšie. Príslušníci vojska protivzdušnej obrany musia mať tiež vysoké sociálno-psychologické kvality — súdržnosť, kolektivismus, pripravenosť na vzájomnú pomoc. To všetko má význam v podmienkach jadrovej vojny.

Vysoká ideovosť, politická zakalenosť — to je nevyhnutný základ všetkých ostatných kvalít každého príslušníka vojska protivzdušnej obrany pozemného vojska nezávisle od jeho služobného zaradenia. V súčasných podmienkach ešte viac nadobúdajú na význame slová V. I. Lenina, že „v každej vojne víťazstvo nakoniec je určované duchom tých mas, ktoré na poli boja prelievajú svoju krv“.

Zvýšenú pozornosť musíme venovať pripravenosti našich veliteľov a štábov na riadenie bojovej činnosti síl a prostriedkov protivzdušnej obrany v najrôznejších fázach boja a operácie pre plné využitie takticko-technických vlastností novej bojovej techniky. Základné zásady bojového a operačného použitia síl a prostriedkov protivzdušnej obrany sú zvládnuté, máme tiež potrebné poriadky, predpisy, pomôcky a pod. Čo nám doteraz ešte niekde chýba, to je plné a široké tvorivé uplatňovanie stanovených zásad v konkrétnych situáciách a zručné využitie všetkých bojových možností techniky. Súčasný ozbrojený zápas je charakterizovaný rýchlymi zmenami situácie, vysokou manévrovosťou a dynamikou bojovej činnosti. Neoddeliteľnou súčasťou súčasných operácií sú aj vzdušné a protivzdušné operácie, ktoré bezprostredne ovplyvňujú bojovú činnosť síl a prostriedkov vojska protivzdušnej obrany. Účasť týchto prostriedkov v protivzdušnej operácii vyžaduje pružnú činnosť všetkých veliteľov a štábov pri odrážaní úderov vzdušného nepriateľa, zladenú činnosť obslúh, bojových smien a štábov, oprenú o akýchkoľvek šablón a rutiny. Zvládnuť spôsoby súčasnej protivzdušnej obrany, pochopiť možnosti a spôsob ich prevedenia do života v súčasnej vojne, môžeme len na základe ujasnenia si princípov operačného umenia, možnosti bojovej techniky, daných stupňom vývoja vedec-kotechnického pokroku, kritického osvietenia si skúseností minulých vojen, obráteneho využívania všetkého užitočného z týchto skúseností do súčasnej skutočnosti a praxe.

Dvadsať výročie vzniku vojska protivzdušnej obrany predstavuje z historického pohľadu vcelku krátke obdobie. V jeho rozvoji, zvlášť posledných desať rokov, predstavuje však jednu z najvýznamnejších etáp, v ktorej sa uskutočnili kva-

litatívne zmeny takého charakteru, že ovplyvnia jeho ďalší rozvoj na niekoľko desaťročí. K tomuto záveru nás oprávňuje tak súčasný stav a perspektíva rozvoja nepriateľských prostriedkov vzdušného napadnutia, ako i úloha a miesto protivzdušnej obrany pri vedení súčasných operácií.

V posledných rokoch dochádza vo vojenských vzdušných silách NATO k zavádzaniu nových moderných typov taktického i strategického letectva a zdokonaľovaniu ich výzbroje. Letectvo a bezpilotné prostriedky vzdušného napadnutia, vybavené jadrovými zbraňami, mali a doteraz majú, podľa mienky západných vojenských kruhov, neočakávanými údermi zničiť najdôležitejšie politické, ekonomické centrá a vojenské objekty socialistických štátov a tak v rozhodujúcej miere ovplyvniť výsledok vojny. To vyvoláva aj zmeny v taktike použitia prostriedkov protivzdušnej obrany, osobitne ich pripravenosti viesť boj v akýchkoľvek denných a poveternostných podmienkach, za silného rádiotechnického rušenia a súčasného širokého manévru vo výške a smere. Zavedenie automatizovaných systémov velenia a navedenia letectva nepriateľa umožňuje zasadenie hromadných síl letectva na veľkej šírke a do veľkej hĺbky, ako i vo veľkom rozsahu výšok. Činnosť nepriateľského letectva nadobúda charakter mohutných vzdušných operácií, ktorým môžeme čeliť jedine dobre organizovaným a efektívnym využitím všetkých prostriedkov protivzdušnej obrany štátov celého socialistického spoločenstva.

Oficiálne názory velenia armád NATO a praktické skúsenosti z lokálnych vojen nás oprávňujú k záveru, že nepriateľské letectvo bude hrať vážnu úlohu v agresívnych plánoch imperializmu. Hlavnou údernou silou na európskom priestore vojnovnej činnosti bude taktické a vojskové letectvo, taktické a operačne-taktické rakety. Letectvo má svoju rozhodujúcu úlohu zohrať predovšetkým prekvapivými hromadnými údermi na vojská a tylové objekty. (V tejto súvislosti môžeme spomenúť rok 1967, keď izraelské letectvo prekvapivým úderom spôsobilo rozhodné straty letectvu a protivzdušnej obrane Egypta a Sýrie, vybojovalo nadvládu vo vzduchu a nasledujúcimi údermi na pozemné vojská zabezpečilo rýchle prenikanie izraelskej armády do hĺbky arabského územia.)

Boj medzi prostriedkami protivzdušnej obrany a letectvom nadobúda v súčasných operáciách stále na význame. Umlčenie a ničenie prostriedkov protivzduš-

nej obrany, ako i zabránenie obnovenia ich bojascapnosti, je podľa názorov pravdepodobného nepriateľa jednou z hlavných úloh všetkých štábov v priebehu prípravy a vedenia boja a operácie. Pre zabezpečenie tohto cieľa organizuje a vykonáva prieskum, ničenie prostriedkov protivzdušnej obrany paľbou a ich umlčovanie prostriedkami rádioelektronického boja. S cieľom zistiť, umlčať alebo zničiť postavenia, stanovišťa, miesta velenia protiletadlových raketových jednotiek sa vysielajú diverzné skupiny, prieskumné a výsadekové jednotky. Pravdepodobný nepriateľ pokladá za potrebné vykonávať opatrenia na umlčovanie protivzdušnej obrany s maximálnou cieľavedomosťou nepretržite v priebehu príprav a vedenia operácie. Tieto skutočnosti zvyšujú požiadavky na odolnosť našej protivzdušnej obrany. Protivzdušná obrana v súčasných podmienkach musí byť schopná plniť stanovené úlohy pri ničení nepriateľských prostriedkov vzdušného napadnutia v zložitej vzdušnej a pozemnej situácii, pri použití nepriateľom všetkých v súčasnosti a spôsobov umlčovania a prekonávania protivzdušnej obrany. Takticko-technické parametre prostriedkov protivzdušnej obrany musia zabezpečovať efektívne ničenie vzdušného nepriateľa vo všetkých výškach, rýchlostiach, za každých meteorologických podmienok, vo dne aj v noci. Protivzdušná obrana musí byť hlboko členená, odolná proti všetkým druhom rušenia, musí vykazovať vysokú efektívnosť a účinnosť, vráťanie schopnosti viesť boj s nepriateľským letectvom s dlhodobým úsilím.

Stály rast úlohy a významu protivzdušnej obrany je ovplyvňovaný búrlivým kvalitatívnym aj kvantitatívnym rozvojom prostriedkov vzdušného napadnutia. Prakticky všetky druhy súčasných lietajúcich aparátov môžu byť nosičmi zbraní hromadného ničenia. Značná časť z nich používa klasické prostriedky ničenia, ktoré oveľa prevyšujú čo do mohutnosti ničenia prostriedky používané v 2. svetovej vojne.

Úloha a miesto vojska protivzdušnej obrany pozemného vojska v súčasných operáciách sú určené predovšetkým významom boja s nepriateľským letectvom a jeho celkovým vplyvom na splnenie stanovených cieľov operácie pozemných vojsk. Vojsko protivzdušnej obrany ničenie prostriedkov vzdušného napadnutia nepriateľa (lietadiel, biterých vrtníkov, rakiet s plochou dráhou letu a ďalších cieľov), vzdušných výsadek a aeromobilných vojsk nepriateľa vo vzduchu, ale i útočiaceho alebo brániaceho sa po-

zemného nepriateľa, plní úlohy bezprostredného ničenia hlavného uskupenia nepriateľských síl. Odrážaním úderov nepriateľského letectva a obranou hlavného uskupenia našich vojsk a objektov tyla pred údermi zo vzduchu zabezpečuje vojsko protivzdušnej obrany zachovanie bojaschopnosti a voľnosť manévru hlavného uskupenia našich vojsk. Touto činnosťou sa vojsko protivzdušnej obrany pozemného vojska priamo zúčastňuje na splnení cieľov operácie a podstatnou mierou ovplyvňuje všeobecný pomer síl. Tak treba chápať úlohu a miesto vojska protivzdušnej obrany v súčasnom boji a operácii a v súlade s nimi treba naplňovať konkrétnou činnosťou organizáciu a riadenie protivzdušnej obrany na všetkých veliteľských stupňoch.

Aktívnym a veľmi efektívnym prostriedkom boja s nepriateľským letectvom bolo a zostáva naše stíhacie letectvo. Na priamu protivzdušnú obranu pozemných vojsk nemôže však byť použité v ktoromkoľvek období a za každej situácie takou hodnotou bojového úsilia, ktoré by zabezpečovalo úspešné odrazenie útočiacieho nepriateľa zo vzduchu. Preto vojsko protivzdušnej obrany pozemného vojska plní závažnú úlohu ničenia vzdušného nepriateľa a spôsobenia mu rozhodných strát v priestore bojového a operačného uskupenia vojsk, pri odrážaní jeho úderov na vojská a ostatné objekty s cieľom zachovať ich bojaschopnosť, palebnú a údernú silu. Vojsko protivzdušnej obrany sa zúčastňuje na vybojovaní a udržaní nadvlády vo vzduchu nášho letectva. Okrem toho ničením nepriateľského letectva v stanovených priestoroch bojovej činnosti a zabránení jeho prelietavania do hĺbky štátneho územia, ako prvý sled protivzdušnej obrany uľahčuje plniť úlohy vojskám protivzdušnej obrany štátu pri obrane životne dôležitých objektov.

Súčasne so stálym narastaním úloh a významu protivzdušnej obrany v súčasných operáciách nadobúda aj ona kvalitatívne nový charakter. Rozmach ozbrojeného zápasu, ktorý neprestajne narastá a prejavuje sa vo väčšej zložitosti, rozhodnosti a dynamike bojovej činnosti, prináša nové prvky aj do boja so vzdušným nepriateľom. Protivzdušná obrana musí byť pripravená plniť zložité úlohy efektívneho ničenia lietadiel, bezpilotných prostriedkov, bítevných vrtuľníkov, rakiet s plochou dráhou letu a ďalších cieľov. Vojsko protivzdušnej obrany musí disponovať palebnými prostriedkami, schopnými viesť nepretržitú, dlhodobú bojovú činnosť a ničiť všetky prostriedky

vzdušného napadnutia nepriateľa, ktoré môžu byť použité na naše vojská a ostatné objekty.

Podstatný vplyv na rozsah a obsah úloh protivzdušnej obrany a podmienky ich plnenia majú zvláštnosti súčasných operácií pozemných vojsk. Medzi základné z nich patrí vysoká mobilnosť bránených vojsk a schopnosť rýchleho manévru, prudká dynamika zmien situácií, ktoré kladú zvýšené nároky a požiadavky na velenie a riadenie bojovej činnosti síl a prostriedkov protivzdušnej obrany. V súlade s princípmi vedenia súčasného boja a operácie boli vypracované aj hlavné zásady plánovania, organizácie a riadenia protivzdušnej obrany.

K hlavným z nich patria:

- stála vysoká bojová pohotovosť vojska protivzdušnej obrany na odrazenie úderov [agresie] vzdušného nepriateľa,
- schopnosť a všestranná pripravenosť plniť úlohy v podmienkach použitia jadrových zbraní,
- vedenie bojovej činnosti jednotným úsilím všetkých síl a prostriedkov protivzdušnej obrany,
- sústredenie úsilia na obranu hlavného uskupenia vojsk,
- nepretržitosť a odolnosť protivzdušnej obrany,
- uskutočňovanie rozhodného manévru silami a prostriedkami protivzdušnej obrany v súlade s dynamikou boja a operácie,
- schopnosť pôsobiť na vzdušného nepriateľa s prekvapením,
- všestranné zabezpečenie bojovej činnosti vojska protivzdušnej obrany,
- centralizované velenie.

Všetky základné požiadavky na protivzdušnú obranu a zásady jej organizácie treba chápať komplexne, vidieť ich vzájomnú podmienenosť a závislosť, systematicky a cieľavedome ich premietat do oblasti prípravy jednotiek a útvarov vojska protivzdušnej obrany na bojovú činnosť. V budúcej vojne, pokiaľ by bola vyvolaná agresívnymi silami imperializmu, budú od prvých minút jej začatia prebiehať vo vzdušnom priestore prudké boje a zrazenia. Dosiahnutie cieľov v operáciách pozemných vojsk bude do značnej miery závisieť od toho, ako spoľahlivo a s akou účinnosťou budú bránené vojská a ostatné objekty pred údermi vzdušného nepriateľa. Protivzdušná obrana musí byť všestranne pripravená splniť všetky náročné a zložité úlohy vyplývajúce z vedenia súčasného boja a operácie.